

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 15.12.2020
COM(2020) 824 final

ANNEX 7

PRILOGA

k

Predlogu UREDBE EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA

**o smernicah za vseevropsko energetska infrastrukturo in razveljavitvi Uredbe (EU)
št. 347/2013**

{SEC(2020) 431 final} - {SWD(2020) 346 final} - {SWD(2020) 347 final}

Preglednica o subsidiarnosti

1. Ali Unija lahko ukrepa? Kakšni sta pravna podlaga in pristojnost za načrtovani ukrep Unije?
1.1 S katerimi členi Pogodbe je podprt zakonodajni predlog ali pobuda politike?
Člen 170 Pogodbe o delovanju Evropske unije določa, da Unija prispeva k vzpostavitvi in razvoju vseevropskih omrežij, tudi na področju energetske infrastrukture. Unija spodbuja medomrežno povezovanje nacionalnih omrežij. Uredba o TEN-E temelji na členu 172 Pogodbe o delovanju Evropske unije, ki je pravna podlaga za sprejetje smernic, ki zajemajo cilje, prednostne naloge in oris ukrepov, predvidenih na področju vseevropskih omrežij v skladu s členom 171.
1.2 Ali je pristojnost Unije iz navedenih členov Pogodbe po naravi izključna, deljena ali podporna?
V primeru vseevropskih omrežij je pristojnost Unije deljena. Člen 172 določa, da mora smernice in projekte skupnega interesa, ki se nanašajo na ozemlje ene od držav članic, odobriti ta država članica.
<i>Subsidiarnost se ne uporablja za področja politik, na katerih ima Unija izključno pristojnost, kot je opredeljena v členu 3 PDEU¹. To je posebna pravna podlaga, ki določa, ali predlog spada v okvir mehanizma za preverjanje subsidiarnosti. Člen 4 PDEU² določa področja, na katerih si pristojnosti delijo Unija in države članice. Člen 6 PDEU³ določa področja, na katerih je Unija pristojna le za podporo ukrepom držav članic.</i>
2. Načelo subsidiarnosti: zakaj bi morala EU ukrepati?
2.1 Ali predlog izpolnjuje postopkovne zahteve iz Protokola št. 2⁴:
- Ali je bilo najprej izvedeno obsežno posvetovanje, šele nato je bil predlagan akt? - Ali obstaja podrobna izjava s kvalitativnimi in po možnosti kvantitativnimi kazalniki, s katerimi se lahko oceni, ali je mogoče ukrep najbolje uresničiti na ravni Unije?
- Komisija je v skladu s smernicami za boljšo pripravo zakonodaje opravila obsežno posvetovanje na podlagi strategije posvetovanj, ki je zajemala vrsto metod posvetovanj in orodij zanje. Strategija je bila zasnovana v skladu z intervencijsko logiko, pri kateri je bil poudarek na ustreznosti, uspešnosti, učinkovitosti, doslednosti in dodani vrednosti EU uredbe o TEN-E. Strategija posvetovanj naj bi zagotovila upoštevanje vseh ustreznih izsledkov, tudi podatkov o stroških, družbenem vplivu in morebitnih koristih pobude. - V spletnem javnem posvetovanju, ki je trajalo od 18. maja do 13. julija 2020, so imeli vsi, ki jih zanima ocenjevanje in revizija uredbe o TEN-E, priložnost prispevati svoje mnenje. Za upravljanje spletnega javnega posvetovanja je bilo uporabljeno orodje EU Survey. Vprašalnik je bil na voljo v 23 uradnih jezikih EU. Naslovljen je bil predvsem na državljane in državljanke ter organizacije (npr. nevladne organizacije, lokalno upravo, lokalne skupnosti, podjetja in industrijska združenja), ki nimajo strokovnega znanja o uredbi TEN-E. To je bilo upoštevano v številu vprašanj, zgradbi in besedilu vprašalnika. Namen vprašanj v odprtem javnem posvetovanju je bil ugotoviti ustreznost uredbe o TEN-E v smislu njenih ciljev, kategorij infrastrukture in značilnosti projektov skupnega interesa (PCI), ki jih je splošna javnost štela za najpomembnejše. Avtorji prispevkov s strokovnim poznavanjem uredbe o TEN-E (npr. kot strokovnjaki v okviru nacionalnega pristojnega/regulativnega organa, OPS, ODS, podjetja kot

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:12008E003>

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:12008E004>

³ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12008E006:SL:HTML>

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016E/PRO/02>

predlagatelja projektov, proizvajalca energije, NVO s posebnim znanjem o tematiki) so bili pozvani k izpolnjevanju ciljno usmerjene ankete. Spletno javno posvetovanje je bilo dostopno na spletnem mestu Komisije Povejte svoje mnenje, vključno s povezavami na dokumente z ozadjem in pomembne spletne strani, npr. posebne strani o politiki TEN-E in evropskem zelenem dogovoru. - Organizirani so bili štirje spletni seminarji za zainteresirane strani, katerih namen je bil zagotoviti še boljšo vključitev zainteresiranih strani ter ustvariti priložnosti za strukturiran odziv. - Obrazložitveni memorandum in ocena učinka vsebujeta oddelek o načelu subsidiarnosti. Več informacij je na voljo pri vprašanju 2.2.
2.2 Ali obrazložitveni memorandum (in morebitna ocena učinka), ki je priložen predlogu Komisije, vsebuje ustrezno utemeljitev glede skladnosti z načelom subsidiarnosti?
Obrazložitveni memorandum in ocena učinka, ki sta priložena predlogu Komisije, vsebujeta ustrezno utemeljitev glede skladnosti z načelom subsidiarnosti. Infrastruktura za prenos energije (vključno z infrastrukturo za medsebojno povezana odobalna omrežja in pametna omrežja) ima evropsko dodano vrednost zaradi svojih čezmejnih vplivov in je bistvenega pomena za uresničitev podnebno nevtralnega energetskega sistema Uredba o TEN-E je prinesla vrednost in prispevala k doseganju rezultatov v zvezi s povezovanjem trgov energije, konkurenco in zanesljivo oskrbo z energijo v Uniji. Za razvoj čezmejne energetske infrastrukture je potreben okvir za regionalno sodelovanje med državami članicami. Predpisi in ukrepi posameznih držav članic ne zadostujejo za uresničitev teh infrastrukturnih projektov kot celote. Za notranji trg energije je potrebna čezmejna infrastruktura, za njen razvoj pa je potrebno sodelovanje dveh ali več držav članic, od katerih ima vsak svoj regulativni okvir. Uredba o TEN-E je prinesla dodatno vrednost v primerjavi s tistim, kar bi bilo mogoče doseči zgolj na nacionalni ali regionalni ravni. Izvedba več kot 40 ključnih projektov energetske infrastrukture od njenega začetka veljavnosti je večini držav članic pomagala doseči ciljno vrednost 10 % medomrežnega povezovanja za leto 2020 ter ustvariti medsebojno dobro povezano omrežje, odporno na pretrese. Trg energije v Uniji je bolj povezan in konkurenčen, kot je bil leta 2013, in izboljšala se je energetska varnost Unije. Dostop do namenskega financiranja v okviru Instrumenta za povezovanje Evrope je omogočil izvedbo 95 projektov skupnega interesa (PCI), ki so imeli sicer pod tržnimi pogoji težave z dostopom do financiranja. Tega napredka ne bi bilo mogoče doseči zgolj z ukrepi držav članic samih. Dodano vrednost uredbe o TEN-E je potrdilo več zainteresiranih strani, ki so opozorile na pomen regionalnega sodelovanja pri izvajanju čezmejnih projektov, preglednosti, regulativne jasnosti in dostopa do financiranja.
2.3 Ali lahko na podlagi odgovorov na vprašanja, podana v nadaljevanju, države članice same zadovoljivo dosežejo cilje predlaganega ukrepa (potreba po ukrepanju EU)?
Predpisi in ukrepi posameznih držav članic ne zadostujejo za izvedbo prednostnih projektov energetske infrastrukture, ki so potrebni za doseg ciljev predlagane pobude. Ciljev, določenih v Pogodbi v smislu spodbujanja medomrežnega povezovanja in interoperabilnosti nacionalnih omrežij, ni mogoče doseči brez ukrepov na ravni EU.
(a) Ali obstajajo pomembni/opazni nadnacionalni/čezmejni vidiki težav, ki se obravnavajo? Ali so

bili količinsko opredeljeni?
Pravna podlaga za vseevropska omrežja (gl. točko 1.1) določa, da je predmet čezmejnega značaja. To se odraža tudi v cilju pobude, ki je spodbujanje razvoja ustrezne energetske infrastrukture povsod po EU in v njeni soseščini, da bi omogočili doseg energijskih in podnebnih ciljev EU, zlasti glede ciljnih vrednosti za leti 2030 in 2050, povezovanja trgov, konkurenčnosti in zanesljive oskrbe z energijo. Konkretnije je namen predlaganega ukrepa omogočiti ugotovitev, kateri čezmejni projekti in naložbe povsod po EU in s sosednjimi državami so potrebni za energetski prehod in doseganje podnebnih ciljnih vrednosti. Poleg tega je njegov cilj izboljšati načrtovanje čezmejne infrastrukture za povezovanje energetskega sistema in odobalnih omrežij.
(b) Ali bi bilo nacionalno ukrepanje ali neukrepanje na ravni EU v nasprotju s temeljnimi cilji Pogodbe⁵ oziroma bi znatno škodovalo interesom drugih držav članic?
Brez ukrepanja na ravni EU ne bi bilo mogoče doseči ciljev iz člena 170, tj. vzpostavitve in razvoja vseevropskih omrežij na področjih prometa, telekomunikacij in energetske infrastrukture. To naj bi spodbudilo medomrežno povezovanje in interoperabilnost nacionalnih omrežij ter dostop do takih omrežij. V tej zvezi je treba upoštevati potrebo po povezovanju otoških, neobalnih in obrobni regij z osrednjimi regijami Unije.
(c) V kolikšni meri imajo države članice zmožnost ali možnost izvajanja ustreznih ukrepov?
Z ukrepanjem na nacionalni ravni je mogoče izvajati ustrezne ukrepe za dopolnitev ukrepanja na ravni EU in omogočanje uresničitve ciljev na tem področju. Ukrepi se lahko med drugim nanašajo na nacionalna omrežja, povezana s čezmejnimi omrežji, in nacionalno izvajanje ukrepov vključno z izdajo dovoljenj za infrastrukturne projekte. Toda brez ukrepanja na ravni EU za usklajen pristop k vseevropskim energetskim omrežjem ne bi bilo mogoče določiti in izvesti medomrežnih povezav, potrebnih za razogljičenje energetskega sistema, boljše povezovanje trgov, konkurenco in zanesljivo oskrbo z energijo.
(d) Kako se zadevna težava in njeni vzroki (npr. negativni zunanji učinki, učinki prelivanja) razlikujejo na nacionalni, regionalni in lokalni ravni EU?
Ključna problema, ki se rešujeta s predlaganim ukrepom, zadevata nacionalno, regionalno in lokalno raven. Prvič: vrsta in obseg razvoja čezmejne infrastrukture nista v celoti skladna s cilji energetske politike EU, zlasti glede evropskega zelenega dogovora in cilja podnebne nevtralnosti; drugič: zamude pri izvajanju ključnih infrastrukturnih projektov vplivajo na vse ravni EU zaradi nižje stopnje povezovanja trgov, konkurence in zanesljive oskrbe z energijo.
(e) Ali je težava razširjena po vsej EU ali omejena na nekaj držav članic?
Problemi iz prejšnjih pododdelkov zadevajo vse države članice in so prisotni povsod po EU. Vse države članice morajo še bolj razogljičiti svoje energetske sisteme in prispevati k doseganju podnebne nevtralnosti do leta 2050 ter bodo imele korist od višje stopnje povezovanja trgov, konkurence in zanesljive oskrbe z energijo.
(f) Ali so države članice preobremenjene pri doseganju ciljev načrtovanega ukrepa?
Ciljev predlagane pobude ne bi bilo mogoče doseči samo z ukrepi na ravni držav članic. Usklajen pristop k načrtovanju čezmejne infrastrukture in določanju prednostnih infrastrukturnih projektov na ravni EU, ki bo temeljil na regionalnem sodelovanju, bo prispeval k večji učinkovitosti.

⁵ https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_sl

(g) Kako se mnenja/izbrani načini ukrepanja nacionalnih, regionalnih in lokalnih organov po EU razlikujejo?
V posvetovanjih z zainteresiranimi stranmi je iz nacionalnih, regionalnih in lokalnih organov prišla podpora za ukrepanje na ravni EU.
2.4 Ali se lahko na podlagi odgovorov na vprašanja, podana v nadaljevanju, cilji predlaganega ukrepa zaradi njegovega obsega ali učinkov lažje dosežejo na ravni Unije (dodana vrednost EU)?
Kot so pokazale sedanja uredba o TEN-E in koristi, ki jih je doslej prinesla, ukrepanje na ravni EU nedvomno ima dodano vrednost v primerjavi z nacionalnimi politikami. Učinkovito povezovanje omrežij držav članic in odpravljanje ozkih grl sta izboljšala povezovanje trgov med državami članicami in konkurenčnost, kot se vidi iz napredka proti ciljem medomrežnega povezovanja in približevanja cen energije povsod po EU.
(a) Ali obstajajo jasne koristi ukrepanja na ravni EU?
Z uredbo o TEN-E je bil vzpostavljen nov pristop k načrtovanju čezmejne infrastrukture. Povezuje zainteresirane strani v regionalnih skupinah pri določanju in pomoči pri njihovem izvajanju projektov skupnega interesa (PCI), ki prispevajo k razvoju prednostnih koridorjev in tematskih področij energetske infrastrukture. Poleg uspešnega in stroškovno učinkovitega pristopa k načrtovanju omrežja uredba izboljšuje postopke izdaje dovoljenja. Od držav članic zahteva, da poskrbijo za racionaliziran postopek izdaje dovoljenja za projekte skupnega interesa (PCI), pri katerem je rok za sklep o izdaji dovoljenja tri leta in pol. Takim projektom je treba dodeliti najvišji nacionalni prednostni status in jih je treba vključiti v nacionalne načrte za razvoj omrežja. Uredba določa tudi regulativno pomoč, pravila in smernice za čezmejno razporeditev stroškov in za pobude, pri katerih obstaja tveganje, ter daje dostop do možnosti za financiranje iz Instrumenta za povezovanje Evrope. Uredba o TEN-E je od sprejetja leta 2013 omogočila izvedbo več kot 40 ključnih projektov energetske infrastrukture, še 75 pa naj bi jih bilo izvedenih do leta 2022. Finančna podpora iz Instrumenta za povezovanje Evrope v skupni višini 4,7 milijarde EUR je omogočila izvedbo 95 projektov skupnega interesa (PCI). Instrument za povezovanje Evrope je od leta 2014 zagotovil financiranje 149 ukrepov, od tega 114 za študije (519 milijonov EUR) in 35 za dela (4,2 milijardi EUR). Od proračunskih sredstev v skupni višini 4,7 milijarde EUR je bilo 1,5 milijarde EUR namenjenih za projekte na področju plina in 2,8 milijarde EUR za projekte na področju električne energije. Finančno pomoč iz Instrumenta za povezovanje Evrope za študije in/ali dela je doslej prejela približno petina vseh projektov skupnega interesa (PCI). Med zainteresiranimi stranmi obstaja široko soglasje o dodani vrednosti EU Uredbe, ki je bila dosežena z regionalnim sodelovanjem, dostopom do financiranja, boljšim informiranjem in preglednostjo ter boljšim postopkom načrtovanja in izdaje dovoljenja.
(b) Ali obstaja ekonomija obsega? Ali se lahko cilji učinkoviteje dosežejo na ravni EU (večje koristi na stroške na enoto)? Ali se bo izboljšalo delovanje notranjega trga?
Ocenjevanje sedanje uredbe o TEN-E je pokazalo, da je uredba učinkovito prispevala k povezovanju omrežij držav članic in odpravi ozkih grl. Kot se vidi iz napredka v smeri ciljnih vrednosti na področju medomrežnega povezovanja in približevanja cen energije povsod po EU, sta se izboljšala povezovanje trgov med državami članicami in konkurenčnost. Izvajanje projektov skupnega interesa (PCI) bo večini

držav članic pomagalo pri doseganju ciljne vrednosti 10 % medomrežnih povezav za leto 2020. Zato je trg energije v EU bolj povezan in konkurenčen, kot je bil leta 2013. Projekti omogočajo tudi vključitev električne energije iz obnovljivih virov in čezmejne borze električne energije, ki zmanjšujejo potrebo po omejitvi prenosa.

S projekti skupnega interesa (PCI) se je občutno izboljšala zanesljivost oskrbe z energijo, ki je bila eden glavnih razlogov za sedanjo uredbo o TEN-E. Do začetka dvajsetih let tega stoletja, ko bodo obratovali projekti skupnega interesa (PCI) na področju plina, ki se zdaj izvajajo, bi morala Evropa ustvariti medsebojno dobro povezano plinsko omrežje, odporno na pretrse, vse države članice pa bodo imele dostop do najmanj treh virov oskrbe s plinom ali do svetovnega trga z utekočinjenim zemeljskim plinom (UZP).

(c) Katere so koristi nadomestitve različnih nacionalnih politik in pravil z bolj homogenim političnim pristopom?

Predlagani ukrepi izhajajo iz sedanje uredbe o TEN-E, njihov cilj pa je bolj usklajen pristop do načrtovanja čezmejne infrastrukture, pospešeno izvajanje projektov in bolj dosledna regulativna obravnava projektov skupnega interesa (PCI). To bo omogočilo učinkovitejši pristop k razvoju čezmejnih infrastrukturnih projektov in bolj pravočasno izvajanje teh projektov.

(d) Ali koristi ukrepanja na ravni EU odtehtajo izgubo pristoynosti držav članic ter lokalnih in regionalnih organov (ki presegajo stroške in koristi delovanja na nacionalni, lokalni in regionalni ravni)?

Pospešitev izvajanja projektov energetske infrastrukture, ki omogočajo uresničitev ciljev evropskega zelenega dogovora glede podnebne nevtralnosti, povezovanje trgov, konkurenčnost ter zanesljivo oskrbo z energijo s čim nižjimi stroški za odjemalce in podjetja, je ena glavnih prednostnih nalog za vse države članice. Zato bo z ukrepanjem na ravni EU mogoče podpreti vse države članice, da bodo prispevale k doseganju ključnih ciljev energetske in podnebne politike.

(e) Ali se bo za tiste, ki morajo izvajati zakonodajo, pravna jasnost izboljšala?

Predlagana revizija obstoječega okvira TEN-E bo predlagateljem projektov in nacionalnim organom zagotovila večjo pravno varnost. Npr. pojasnjene bodo določbe o regulativni obravnavi projektov skupnega interesa (PCI).

3. Sorazmernost: kako bi morala Unija ukrepati

3.1 Ali obrazložiten memorandum (in morebitna ocena učinka), ki je priložen predlogu Komisije, vsebuje ustrezno utemeljitev glede skladnosti predloga z načelom sorazmernosti in izjavo, ki omogoča oceno skladnosti predloga z načelom sorazmernosti?

Taka utemeljitev je podana tako v obrazložitenem memorandumu kot v oceni učinka, ki sta priložena predlogu Komisije.

Pobuda je skladna z načelom sorazmernosti. Spada v obseg ukrepanja na področju vseevropskega energetskega omrežja, kot je opredeljeno v členu 170 Pogodbe o delovanju Evropske unije. Pobuda politike je sorazmerna z razsežnostjo in naravo opredeljenih težav ter doseganjem zastavljenih ciljev.

Predlog ne presega tistega, kar je potrebno za doseg splošnega cilja, s katerim naj bi bil omogočen pravočasni razvoj zadostne energetske infrastrukture povsod v Uniji in v njeni soseščini, da bi omogočili uresničitev energetskih in podnebnih ciljev Unije v skladu z evropskim zelenim dogovorom, predvsem ciljnih vrednosti za leto 2030 in 2050 vključno s ciljem podnebne nevtralnosti, povezovanja

trgov, konkurenčnosti in zanesljive oskrbe z energijo. Komisija je, izhajajoč iz rezultatov ocenjevanja, ocenila več možnosti politike, ki spadajo na štiri področja vpliva sedanjega okvira TEN-E, kot so področje uporabe, načrtovanje upravljanja/infrastrukture, izdaja dovoljenj, udeležba javnosti in regulativna obravnava. Ocena in primerjava možnosti (gl. zlasti oddelka 7 in 8 priložene ocene učinka) je kažeta, da nobena možnost sama zase ne zadostuje za doseg določenih ciljev. Določitev svežnja možnosti politike, ki bi bil najprimernejši za doseganje konkretnih ciljev, temelji na oceni, ki vključuje načelo sorazmernosti.
3.2 Ali je predlagani ukrep na podlagi odgovorov na vprašanja v nadaljevanju in informacij iz morebitne ocene učinka, obrazložitvenega memoranduma ali drugih virov ustrezen način za doseg zastavljenih ciljev?
Predlagani ukrep zajema ukrepe, ki so primerni za doseg predvidenih ciljev pobude. Ukrepi so sorazmerni in ne presegajo tistega, kar je potrebno. Države članice brez ukrepanja EU ne bi mogle zadovoljivo doseči ciljev. Dodatnih stroškov je zelo malo, vključen je tudi ukrep za znižanje neposrednih stroškov.
(a) Ali je pobuda omejena na tiste vidike, ki jih države članice same ne morejo zadovoljivo doseči in pri katerih je lahko Unija uspešnejša?
Brez ukrepanja na ravni EU države članice ne bi mogle določiti ustreznih čezmejnih infrastrukturnih projektov, ki so potrebni za doseg ciljev podnebne in energetske politike na podlagi načrtovanja medsebojno povezane čezmejne infrastrukture. Predlagani ukrepi so omejeni na tiste vidike, ki jih države članice ne same ne morejo zadovoljivo doseči.
(b) Ali je oblika ukrepa Unije (izbira instrumenta) utemeljena, čim preprostejša in omogoča zadovoljivo doseganje cilja ter zagotavlja skladnost z zastavljenimi cilji (npr. izbira med uredbo, (okvirno) direktivo, priporočilom ali drugimi regulativnimi metodami, kot je sourejanje, itd.)?
V pobudi se predlaga revizija obstoječe uredbe o TEN-E, torej ohranitev izbire instrumenta, ki se je dobro obnesel pri doseganju ciljev v skladu z regulativno metodo (sozakonodajni postopek), določeno v členu 172 PDEU.
(c) Ali ukrep Unije dopušča kar največ prostora za nacionalno odločanje, obenem pa zadovoljivo uresničuje zastavljene cilje (ali je npr. mogoče omejiti evropsko ukrepanje na minimalne standarde ali uporabiti manj strog instrument ali pristop politike?)?
Člen 171 PDEU določa, da Unija pripravi smernice, ki zajemajo cilje, prednostne naloge in splošno zasnovano ukrepa, predvidenega na področju vseevropskih omrežij, in da se v teh smernicah opredelijo projekti skupnega interesa (PCI). S predlaganimi ukrepi se, izhajajoč iz teh določb, vzpostavlja okvir na ravni EU, ki je potreben za doseg ciljev, določenih v PDEU.
(d) Ali pobuda povzroča finančne ali administrativne stroške za Unijo, nacionalne vlade, regionalne ali lokalne organe, gospodarske subjekte ali državljane? Ali so ti stroški sorazmerni s ciljem, ki ga je treba doseči?
Predlagani ukrepi so predvsem izboljšave sedanjega okvira TEN-E. Ocenjevanje je pokazalo, da se je sedanja uredba dobro obnesla. V posvetovanju z zainteresiranimi stranmi je večina zadevnih zainteresiranih strani soglašala, da je uredba stroškovno učinkovita in da so njene koristi večje od stroškov. S pobudo nastaja omejeno dodatno finančno in upravno breme za predlagatelje projektov,

Komisijo in agencijo ACER. Poenostavitveni ukrepi bodo ustvarili neposredne koristi z zmanjšanjem sedanjih ponavljajočih se neposrednih stroškov, saj se bodo zmanjšale obveznosti spremljanja in poročanja.

(e) Ali so se poleg spoštovanja prava Unije upoštevale posebne okoliščine v posameznih državah članicah?

Posebne okoliščine v posameznih državah članicah niso bile ugotovljene.